

Dati kā vērtība. Riski to izmantošanā un prasmes aizsargāšanā

Ilze Murāne, Latvijas Bankas Darbības risku vadības pārvaldes vecākā risku speciāliste

Dati kā vērtība. Riski to izmantošanā un prasmes aizsargāšanā.

- ▶ Vai zini, kur atrodas Tavi personīgie dati
 - ▶ E-pasta ziņas
 - ▶ Dokumenti savā datorā vai mākonī
 - ▶ Fotogrāfijas viedierīcē, mākonī un datorā
 - ▶ Sociālo tīklu profili

- ❖ Kāda būtu ietekme uz Tavu dzīvi, ja dati vairs nebūtu pieejami (pazuduši pavisam)?
- ❖ Kāda būtu ietekme, ja tie kļūtu publiski pieejami?

1

Mūsdienīgi norēķini – iespējas un riski

- ▶ Norēķinu karte (PIN kods, bezkontakta norēķini, bankomāts)
- ▶ Internetbanka (SmartID , kodu kalkulators)
- ▶ Zibmaksājums (progress, ērtības un atbildība)

- ❖ Vai mazdēls drīkst iepirkties ar vecmāmiņas bankas norēķinu karti?
 - ❖ Jā, jo pārdevējam ir vienalga, kas ir pircējs, ka tik samaksāts
 - ❖ Ja vecmāmiņa atļāvusi un pateikusi PIN kodu, drīkst tikai izņemt naudu bankomātā
 - ❖ Nē, to neļauj bankas noteikumi

2

Jautājumi pārdomām

- Vai zini, kur atrodas Tavi personīgie dati
 - E-pasta ziņas
 - Dokumenti savā datorā vai mākonī
 - Fotogrāfijas viedierīcē, mākonī un datorā
 - Sociālo tīklu profili
- Kāda būtu ietekme uz Tavu dzīvi, ja dati vairs nebūtu pieejami (pazuduši pavisam)?
- Kāda būtu ietekme, ja tie kļūtu publiski pieejami?

Apdraudējumi: sliktas paroles

<https://drossinternets.lv/lv/info/vaifija-interneta-alfabets>

<https://www.esidross.lv/2020/09/13/parolu-parvaldnieki-4/>

Apdraudējumi: cilvēka rīcība

- Krāpnieciski zvani, sarakste
- Nezināšana, steiga, nevērība

STUNDU PLĀNS: APDRAUJUMI INTERNETĀ

3. – 6. klašu skolēniem

Apmērs: Šis stundu plāns ir izstrādāts, lai palīdzētu skolēniem, kuri izmanto internetu, identificēt un novērst draudus, kas varētu apdraudēt viņu drošību un darbības internetā.

<https://neuzkeries.lv>

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/stundu-plans-apdraudejumi-interneta-3-6-klasei>

<https://www.skolanakotnei.lv/macibas/sazinies/digitala-drosiba/>

Resursi

<https://www.esidross.lv/2020/09/13/parolu-parvaldnieki-4/>

<https://neuzkeries.lv>

<https://drossinternets.lv/lv/info/vaifija-interneta-alfabets>

<https://drossinternets.lv/lv/materials/download/stundu-plans-apdraudejumi-interneta-3-6-klasei>

<https://www.skolanakotnei.lv/macibas/sazinies/digitala-drosiba/>

Personas datus drīkst apstrādāt

- Personas dati – dažāda informācija, kuru apkopojot var identificēt konkrētu personu
- Apstrādes
 - Likumīgums
 - Nolūks, apjoms
 - Precizitāte, glabāšanas termiņi
 - Veselais saprāts
- Ikvienam ir tiesības piekļūt informācijai, to labot
- Tiesības "tikt aizmirstam"

<https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/dvi-par-personas-datu-apstradi-un-aizsardzibu-attalinata-macibu-procesa>

Kāpēc datu aizsardzībai nepieciešami noteikumi

- Interneta lietotāju skaits
 - 1995. gadā – 16 miljoni
 - 2021. gada janvārī – 4.66 miljardi (59.5% no planētas iedzīvotājiem)
- Datoru veikspējas pieaugums
 - Viedtālrunis būtu superdators ~1970. gadā
- Globālais ciemats – Facebook dibināts 2004. gada 4. februārī

<https://www.zmescience.com/science/news-science/smartphone-power-compared-to-apollo-432/>

Jautājums pārdomām

- Kas ir noteikti jāņem vērā pirms sociālajā tīklā publicēt attēlu, kurā redzamas vairākas personas?
 - Ja tas pieejams tikai ģimenei vai tuvākajiem draugiem, tad drīkst to darīt.
 - Ja mērķis ir iepriecināt sevi un citus, notikums parādīts pozitīvā gaismā, tad drīkst attēlu darīt pieejamu arī plašākam lokam.
 - Drīkst publicēt, bet jāreķinās, ka kāds var pieprasīt dzēst attēlu, un tas būtu jārespektē. Varbūt labāk paprasīt atļauju?

Resursi

<https://www.zmescience.com/science/news-science/smartphone-power-compared-to-apollo-432/>

<https://www.dvi.gov.lv/lv/jaunums/dvi-par-personas-datu-apstradi-un-aizsardzibu-attalinata-macibu-procesa>